

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ممنوعیت خروج مسئولین و مدیران نظام جمهوری اسلامی پس از اتمام مسئولیت تا سپری شدن مراحل قانونی»

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۳۳۴

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

۱۳۹۹/۹/۲۳

معاونت مطالعات
حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۵۵۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۳/۱۷

مقدمه

طرح «ممنوعیت خروج مسئولین و مدیران نظام جمهوری اسلامی پس از اتمام مسئولیت تا سپری شدن مراحل قانونی» مشتمل بر ۶ ماده است که حسب آنچه در مقدمه آن ذکر شده در جهت حفظ سلامت، امنیت، آمار و اطلاعات طبقه‌بندی شده نظام و همچنین جهت مراقبت از بیت‌المال ارائه گردیده است. اگرچه حسب عنوان، هدف این طرح صرفاً ممنوعیت خروج مسئولین و مدیران کشور است با این حال در مفاد طرح به ممنوعیت معامله اموال اشخاص مشمول طرح نیز اشاره شده است. علی‌رغم وجود دغدغه قابل توجه در تدوین طرح حاضر و صرفنظر از ابعاد مختلف سیاسی و اجتماعی آن به نظر می‌رسد از منظر حقوقی دارای ابهامات و ایراداتی است. از این‌رو در این گزارش به بررسی و ارزیابی ابعاد این طرح می‌پردازیم.

بررسی و ارزیابی مفاد طرح

در بررسی و ملاحظه ابعاد مختلف این طرح نکات و ملاحظات ذیل قابل توجه است:

۱. در ماده (۱) سعی شده اشخاص مشمول طرح تعیین شوند. ارجاعات مندرج در این ماده از جهت ذکر دقیق عناوین دارای ایراد است چه اینکه اشخاص مورد نظر، اساساً در آیین‌نامه مذکور ذکر نشده‌اند و از طرفی در قوانین و مقررات آیین‌نامه‌ای موسوم به آیین‌نامه ثبت اموال مسئولین وجود ندارد. اما در هر حال به نظر می‌رسد مقصود، ایجاد ممنوعیت برای خروج مقامات و مسئولان موضوع قانون رسیدگی به دارایی مقامات و مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌باشد. از این‌رو بازنویسی ماده (۱) از حیث تعیین دقیق قلمرو اشخاص مشمول با عنایت به قوانین و مقررات موجود ضروری می‌باشد.

۲. ایجاد ممنوعیت مطلق برای خروج اشخاص موضوع قانون فوق‌الذکر که طیف گسترده‌ای از مقامات و مسئولین رده‌بالا تا مدیران سطوح پایین را شامل می‌شود برای مدت مذکور (جمعاً به مدت چهار سال که یک سال آن در دوره منتهی به پایان مسئولیت می‌باشد) و همچنین ایجاد ممنوعیت مطلق برای فروش اموال برای اشخاص مزبور می‌تواند از یکسو در انجام بخشی از وظایف و اختیارات قانونی آنها و از سوی دیگر در انجام امور شخصی و خانوادگی آنها ایجاد اختلال نماید. مضاف بر اینکه ایجاد ممنوعیت‌های مزبور به صورت مطلق برای تمامی مسئولین و مدیران کشور که به نوعی یکایک آنها را در معرض بدگمانی و سوءظن قرار می‌دهد خالی از وجه و مغایر با اصل برائت و به دور از شأن و جاهت بسیاری از مدیران و مسئولین دلسوز و پاکدست می‌باشد.

۳. با وجود آنکه در عنوان طرح به ممنوعیت خروج بعد از دوره مسئولیت اشاره شده با این حال مطابق ماده (۲) طرح؛ بازه زمانی ممنوعیت خروج شامل یک سال آخر دوره مسئولیت نیز شده است که از این حیث نیز اصلاح عنوان ضروری به نظر می‌رسد. البته اینکه چنین بازه زمانی براساس چه مبنا و معیاری تعیین شده است نیز محل سؤال و بررسی است. نکته دیگر آنکه در ماده (۲) عبارت «یک سال آخر مسئولیت اشخاص حقوقی» دارای ابهام و ایراد است. به نظر می‌رسد واژه «حقوقی» در این عبارت زائد است.

۴. برخلاف ممنوعیت خروج از کشور که مطابق ماده (۲) دارای بازه زمانی مشخصی گردیده است، درخصوص ممنوعیت فروش اموال موضوع ماده (۳) طرح، بازه زمانی تعریف نشده است. ضمن آنکه اساساً برای ممنوعیت مزبور هیچ ضمانت اجرایی تعیین نگردیده است. ۵. ایراد مندرج در بند «۱» این گزارش درخصوص عدم رعایت ارجاعات به سایر قوانین در ماده (۵) طرح نیز وجود دارد. درواقع منظور تدوین کنندگان طرح از مصادیق و قلمرو «اموال» مندرج در ماده (۵) طرح، همان دارایی‌های مصرح در ماده (۴) قانون رسیدگی به دارایی مقامات و مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۴ می‌باشد. از این رو بازنویسی ماده (۵) از حیث تعیین دقیق قلمرو «اموال» با عنایت به قوانین و مقررات موجود ضروری می‌باشد.

۶. سازوکارها و ضوابط خروج اشخاص مشمول در طرح به درستی مشخص نشده و اینکه آیا موارد خروج ضروری اولاً توسط چه نهادی باید احراز شود و ثانیاً آیا این موارد مربوط به بعد از اتمام دوره ممنوعیت است یا در موارد قبل از آن و یا به عنوان استثنایی بر دوره ممنوعیت می‌باشد.

۷. در ماده (۶) اشخاص دوتابعیتی به عنوان گروهی که اجرای مفاد این طرح درخصوص آنها دارای اولویت می‌باشند معرفی شده‌اند. اگرچه در صورت تبدیل شدن این طرح به قانون، به نظر می‌رسد در عمل لازم است مجریان این گروه را با حساسیت بیشتر مورد توجه قرار دهند، ولی ذکر چنین مقرره‌ای در قانون که علی‌القاعده باید بالسویه و همزمان در مورد اشخاص مشمول لازم‌الاجرا باشد از نظر قانون‌نویسی دارای ایراد است.

جمع‌بندی و پیشنهادهای

وقوع برخی اتفاقات در سال‌های اخیر مبنی بر خروج برخی افراد دارای مسئولیت که دارای اتهاماتی بوده‌اند، ابهامات و شایعاتی را در افکار عمومی موجب گردیده است. امری که زمینه‌های بی‌اعتمادی و در نتیجه کاهش سرمایه اجتماعی را در پی خواهد داشت. طرح حاضر اگرچه با هدف جلوگیری از وقوع موارد مشابه تدوین گردیده است با این حال به نظر می‌رسد صرفنظر از وجود برخی ابهامات و ایرادات نگارشی، به دلیل قلمرو وسیع اشخاص مشمول که طیف گسترده‌ای از مقامات و مسئولین رده‌بالا تا مدیران سطوح پایین را شامل می‌شود و همچنین ایجاد ممنوعیت مطلق برای آنها در فروش اموالشان، می‌تواند اشکالات و معضلاتی را هم از جهت انجام مأموریت و وظایف محوله و هم از حیث انجام امور شخصی و خانوادگی آنها ایجاد نماید. مضاف بر اینکه ایجاد ممنوعیت‌های مزبور به صورت مطلق برای تمامی مسئولین و مدیران کشور که به نوعی یک‌یک آنها را در معرض بدگمانی و سوءظن قرار می‌دهد خالی از وجه و مغایر با اصل برائت و به دور از شأن و وجهت بسیاری از مدیران و مسئولین دلسوز و پاکدست است.

بر همین اساس پیشنهاد می‌شود در صورت تصویب کلیات طرح حاضر ضمن بازنویسی مجدد متن طرح لازم است اولاً قلمرو اشخاص مشمول طرح محدودتر گردد و ثانیاً موارد لزوم ممنوعیت خروج از کشور یا ممنوعیت معامله محدود به مواردی شود که درخصوص افراد مزبور اتهامات مالی یا امنیتی وجود داشته باشد. از این رو پیشنهاد می‌شود متن ذیل به عنوان یک ماده اصلاحی در

ذیل طرح اصلاح موادی از قانون آیین دادرسی کیفری که در کمیسیون قضایی و حقوقی در دست بررسی می باشد مورد بررسی قرار گیرد:

متن پیشنهادی

در مواردی که اشخاص موضوع ماده (۳۰۷) و (۳۰۸) قانون آیین دادرسی کیفری متهم به ارتکاب جرائم اقتصادی یا امنیتی باشند صدور قرار منع خروج از کشور و یا ممنوع‌المعامله بودن متهمان و هریک از فرزندان یا همسر آنان یا شرکای تجاری و مالی و سایر افرادی که مال به آنها منتقل شده است الزامی می باشد. مدت این قرارها ۶ ماه و با نظر دادگاه قابل تمدید می باشد. قرارهای موضوع این ماده به محض ابلاغ به متهمان یا اشخاص مزبور اجرا می گردد.